

EĞİTİM SEN

2025/'26 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI BAŞINDA EĞİTİMİN DURUMU

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI
(EĞİTİM SEN)

9 EYLÜL 2025

ANKARA

2025/'26 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI BAŞINDA EĞİTİMİN DURUMU

2025/26 eğitim-öğretim yılı, çözüm bekleyen köklü sorunların gölgesinde başlamıştır. Yüz binlerce öğretmenin atama beklediği, mevcut öğretmenlerin ağır iş yükü ve ekonomik sıkıntılar altında görev yaptığı, okullarda personel yetersizliği ile temizlik ve hijyen sorunlarının çözülmediği koşullarda yeni ders yılına girilmiştir.

Son yıllarda Türkiye'deki eğitim politikalarında yaşanan piyasa merkezli ve laiklik karşıtı dönüşüm, eğitimi kamusal bir hak olmaktan çıkararak piyasacı, tek din–tek mezhep referanslı ve merkeziyetçi bir yapıya dönüştürmüştür. Bu dönüşüm sadece eğitim sistemini değil; öğrenciler, öğretmenler ve toplumun tamamı üzerinde çok katmanlı ve derin etkiler yaratmıştır. Eğitim, toplumsal eşitliğin ve kamusal yararın bir aracı olmaktan uzaklaştırılmış, piyasanın ihtiyaçlarına ve siyasi iktidarın ideolojik yönelimlerine göre şekillenen bir araç hâline getirilmiştir.

2024/'25 eğitim-öğretim yılıyla birlikte yürürlüğe giren yeni müfredat, laikliği, bilimsel bilgiyi ve eleştirel düşünmeyi geri plana iterek bu süreci derinleştirmiştir. Ders kitaplarında dini içerikler yoğunlaşmış, bilimsel bilgi dışlanmış; “tek din, tek mezhep, tek kimlik” anlayışı eğitim yoluyla kurumsallaştırılmıştır. Böylece öğrenciler sadece piyasaya uygun iş gücü olarak yetiştirilmekte, toplumsal ve kültürel çeşitlilik yok sayılmaktadır. Bu anlayış, sorgulayan bireylerin yerini itaate dayalı bir anlayışla şekillenen bireylere bırakmakta; demokrasi, özgürlük ve toplumsal eşitliğin geleceğini tehdit etmektedir.

Dini referanslı müfredat ve imam hatip okullarının yaygınlaştırılması, itaatkâr bireyler yetiştirme amacını taşımakta; öğrencilerin özgür düşünce alanlarını daraltmaktadır. Laiklik ilkesi ağır biçimde zedelenmiş, zorunlu din dersleri ve dini etkinliklerin sınıflara kadar taşınması pedagojik açıdan ciddi sorunlar doğurmuştur. Tarikat ve cemaatlerle yapılan iş birlikleri, ÇEDES gibi projeler aracılığıyla sınıflara taşınan dini uygulamalar ve imamların “manevi danışman” sıfatıyla eğitim sistemine entegre edilmesi, laiklik karşıtı tabloyu daha da belirginleştirmiştir.

Bu süreç öğretmenlik mesleğini de derinden etkilemiştir. Öğretmenler itibarsızlaştırılmış, güvencesiz istihdam yaygınlaşmış, mesleki özerklik yok olma noktasına gelmiştir. Sözleşmeli, ücretli ve esnek istihdam biçimleri norm hâline gelirken; öğretmenlerin sendikal hakları baskı altına alınmış, sendikamız hedef gösterilmiştir.

Özellikle emekçi sınıflardan gelen öğrenciler için eğitim, artık sınıfsal konumlarını değiştirebilecek bir eşitleyici işlev görememektedir. Nitelikli eğitim özel okullara ve paralı kurslara kayarken; devlet okulları kaynak yetersizliği, öğretmen eksikliği ve nitelik kaybıyla mücadele etmektedir. Bu tablo, yoksul öğrencileri düşük vasıflı iş gücüne, işsizliğe ya da umutsuzluğa mahkûm etmektedir. Parası olan özel okullarda iyi eğitim alabilirken, emekçi halkın çocukları imam hatiplere, meslek liselerine veya açık liselere yönlendirilmekte; böylece sınıfsal uçurum derinleşmektedir.

Ekonomik kriz, yoksulluk, işsizlik, deprem felaketleri ve geleceksizlik duygusu öğrencilerin ruh sağlığını ağır biçimde etkilemektedir. Son yıllarda çocuk ve gençler arasında depresyon, kaygı bozukluğu, şiddet olayları ve intihar vakalarında ciddi bir artış yaşanmaktadır. Buna karşın okullarda psikolojik danışman ve rehberlik hizmetleri son derece yetersizdir. Birçok okulda tek bir psikolojik danışman yüzlerce öğrenciyle ilgilenmek zorunda bırakılmakta, bazı okullarda ise hiç bulunmamaktadır.

Eğitim sistemi öğrencilerin sadece akademik başarısını değil, aynı zamanda psikososyal gelişimlerini de güvence altına almak zorundadır. Bu nedenle her okula yeterli sayıda psikolojik danışman atanmalı, öğrencilere ücretsiz psikososyal destek sağlanmalı ve ruh sağlığını koruyucu programlar hayata geçirilmelidir. Çocukların güvenli, huzurlu ve destekleyici bir okul ortamında büyümesi, kamusal eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Dezavantajlı gruplar ciddi yapısal engellerle karşılaşmakta, eşitsizliklerin temelinde sistemin sınıfsal yapısı yatmaktadır. Kapitalist düzen, yoksul kesimleri eğitimin dışına iterken, özel okullar devlet politikalarıyla desteklenmekte; devlet okulları ise hem niteliksizleştirilmekte hem de

dinselleştirilmektedir. Eğitimde gerçek eşitlik ancak demokratik, laik, bilimsel ve kamusal bir anlayışla mümkündür. Dolayısıyla mevcut piyasa temelli ve ideolojik politikaların terk edilmesi zorunludur.

İkili Eğitim ve Kalabalık Sınıflar

Türkiye’de okullaşma oranı artarken, mevcut okul ve derslik sayısı aynı oranda artırılmadığı için birçok bölgede öğrenciler hâlâ ikili eğitim görmek zorunda kalmaktadır. Sabahın çok erken saatlerinde başlayan ve akşamın ilerleyen saatlerine kadar süren ikili eğitim uygulaması, öğrencilerin dinlenme, sosyalleşme ve sağlıklı gelişim hakkını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin en temel eğitim hakkı, fiziki yetersizlikler nedeniyle adeta ikiye bölünmüş bir zaman dilimine sıkıştırılmaktadır.

Kalabalık sınıflar da eğitimin niteliğini düşüren en önemli sorunlardan biridir. Özellikle büyükşehirlerde sınıf mevcutlarının 40-50 öğrenciyi aşması, öğretmenlerin bireysel farklılıklara göre ders işleyebilmesini imkânsız hale getirmektedir. Eğitim, sadece müfredatın tamamlanmasına indirgenirken, öğrencilerin kişisel gelişimi, bireysel ilgi ve ihtiyaçları göz ardı edilmektedir.

Kır-Kent Eşitsizliği

Eğitimde kır-kent arasındaki eşitsizlik giderek derinleşmektedir. Büyükşehirlerde nispeten daha donanımlı okullara erişim imkânı bulunurken, kırsal bölgelerde okulların fiziki koşulları, öğretmen sayısı ve derslik imkanları ciddi şekilde yetersizdir. Köy okullarının kapatılması, kırsal bölgelerde yaşayan çocukların eğitim hakkını büyük ölçüde sınırlandırmış; taşınmalı eğitim uygulamaları öğrencilerin sabahın erken saatlerinden itibaren kilometrelerce yol kat etmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu durum, hem küçük yaşta çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkilemekte hem de öğrenme süreçlerini kesintiye uğratmaktadır.

Kırsal bölgelerde öğretmen açığı ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Sık sık yapılan atamalar, sözleşmeli ve ücretli öğretmen uygulamaları eğitimin sürekliliğini bozmakta, öğrenciler istikrarlı bir öğretim süreci yaşayamamaktadır. Bu tabloya, kırsalda derslik, laboratuvar, kütüphane ve spor alanlarının yokluğu da eklendiğinde, çocukların çok yönlü gelişim olanakları ciddi biçimde kısıtlanmaktadır. Kentlerde öğrenciler görece daha donanımlı okullarda öğrenim görürken, kırsaldaki öğrenciler eğitim hakkını sadece kağıt üzerinde kullanabilmektedir. Özellikle pandemi döneminde açığa çıkan dijital eşitsizlik, kırdaki öğrencileri eğitim sürecinden neredeyse tamamen koparmıştır. İnternet erişimi olmayan köylerde uzaktan eğitim sadece kâğıt üzerinde kalmış, bu da kır ile kent arasındaki makası daha da açmıştır.

Üniversiteye giriş gibi merkezi sınavlarda ise bu eşitsizlik açıkça görünür hale gelmektedir. Kentlerde öğrenciler dersane, özel ders, etüt gibi olanaklara sahipken, kırsalda öğrenciler sadece sınırlı imkânlarla sınavlara hazırlanmaktadır. Dolayısıyla bu sınavlar, sadece bilgi ölçmekle kalmamakta; aynı zamanda sınıfsal ve mekânsal eşitsizlikleri yeniden üretmektedir. Anayasada güvence altına alınan “herkesin eşit eğitim hakkı” fiiliyatta kırdaki yaşayan çocuklar için geçerli olmaktan çıkmıştır. Çocuğun doğduğu coğrafya ve ailesinin ekonomik koşulları, onun eğitim yaşamını ve gelecekteki toplumsal konumunu belirler hale gelmiştir. Bu durum, toplumsal adaletsizlikleri derinleştirirken kırdaki yaşayan çocukları geleceğin güvencesiz işçileri olmaya mahkûm etmektedir. Eğitimde eşitlik ilkesi kır-kent arasındaki uçurum nedeniyle fiilen ortadan kalkmış, kamusal ve bilimsel eğitimin toplumsal dönüşüm gücü zayıflatılmıştır.

Taşınmalı Eğitim Sorunu

Kırsal bölgelerde okul sayısının azaltılması ve köy okullarının kapatılmasıyla taşınmalı eğitim uygulaması giderek yaygınlaşmıştır. On binlerce öğrenci, her gün saatler süren yolculuklarla

okullarına ulaşmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum, sadece eğitim süresini değil, çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığını da olumsuz etkilemektedir.

Taşımalı eğitim aynı zamanda eşitsizliği de derinleştirmektedir. Özellikle kız çocuklarının uzun ve güvensiz yolculuklar nedeniyle okulu bırakma oranları artmakta; bu durum, eğitimde cinsiyet eşitsizliğini daha da büyütmektedir. Çocukların eğitim hakkı, ulaşım koşullarına kurban edilmektedir.

MEB'in bu alandaki uygulamaları çoğu zaman yetersiz ve plansızdır. Öğrenciler uzun mesafeleri bakımsız, denetimsiz servis araçlarında taşınmakta; güvenlik standartlarının hiçe sayıldığı koşullar, zaman zaman ciddi kazalara yol açmaktadır. Öğle yemekleri çoğu yerde ya hiç verilmemekte ya da yetersiz ve sağlıksız şekilde karşılanmaktadır. Ulaşımındaki aksaklıklar nedeniyle öğrenciler okula geç kalmakta ya da dersleri kaçırmaktadır.

Taşımalı eğitim, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan yoksul emekçi ailelerin çocuklarını ikinci kez mağdur etmektedir. Hem ulaşım hem de beslenme sorunlarının çözülmemesi, eğitim hakkının sadece kâğıt üzerinde kaldığını göstermektedir. Ayrıca kız çocuklarının uzun yolculuklar ve güvensiz koşullar nedeniyle okulu bırakma oranı artmakta; bu durum eğitimde cinsiyet eşitsizliğini daha da derinleştirmektedir.

Eğitim Sen olarak defalarca vurguladığımız gibi, köy okullarının kapatılması ve taşımalı eğitim dayatması, çocukların eğitim hakkını elinden almaktadır. MEB'in öğrencileri mağdur eden bu uygulamalarına son verilmesi; her çocuğun kendi yaşam alanında, kamusal olanaklarla donatılmış nitelikli okullarda eğitim görmesi sağlanmalıdır. Her çocuğun eğitim hakkından eşit koşullarda yararlanması isteniyorsa bu ancak kamusal yatırımların artırılması ve köy okullarının yeniden açılmasıyla mümkün olacaktır.

Eğitime Bütçe ve Okullara Ödenek

Türkiye'de eğitime ayrılan bütçe uzun yıllardır yetersizdir ve OECD ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça düşük bir seviyede kalmaktadır. 2025 bütçesi de bu eğilimi sürdürmüş, Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılan kaynak öğrenci başına düşen harcamayı artırmaya yetmemiştir. Bu durum sadece rakamsal bir eksiklik değildir; aynı zamanda eğitimin niteliğini doğrudan belirleyen ve öğrencilerin geleceğini şekillendiren bir eşitsizliğin kaynağıdır. Yetersiz bütçe, fiziki koşullardan öğretmen istihdamına, teknolojik altyapıdan kırsal bölgelerdeki okulların yaşadığı sorunlara kadar pek çok alanda derinleşen bir krizin temelinde yer almaktadır.

Okulların ödenek sorunu artık en temel ihtiyaçların bile karşılanamaması noktasına gelmiştir. Elektrik, su, temizlik, kırtasiye, bakım-onarım gibi zorunlu giderler için kaynak bulamayan okul yöneticileri, sık sık velilerden maddi destek talep etmektedir. Bu durum, eğitimin kamusal ve parasız olma niteliğini zedelemekte, ailelerin ekonomik gücü ile eğitim kalitesi arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir. Yoksul ailelerin çocukları bu tablo karşısında daha da dezavantajlı hale gelmekte, eğitimde fırsat eşitliği sadece kâğıt üzerinde kalmaktadır. Eğitim harcamalarının velilerin sırtına yüklenmesi, devletin asli sorumluluğunu yerine getirmediğinin en somut göstergesidir.

Oysa eğitim, sadece bireylerin değil toplumun geleceğini belirleyen temel bir kamusal haktır. Bu hakkın eşit ve nitelikli biçimde kullanılabilmesi için devletin eğitim bütçesini ciddi oranda artırması gerekmektedir. 2026 bütçesinde yapılması gereken, eğitime ayrılan payı gerçek anlamda yükseltmek, öğrenci başına düşen harcamayı OECD ortalamalarının üzerine çıkarmak ve her okula yeterli ödenek tahsis etmektir. Okulların temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek özerk bir bütçesi olmalı, yöneticiler velilerden para toplamak zorunda bırakılmamalıdır. Öğretmen açığının kapatılması, derslik ve altyapı eksikliklerinin giderilmesi, kırsal bölgelerdeki okulların yeniden açılması ve teknolojik donanımın güçlendirilmesi için ayrılacak kaynak artırılmadıkça, eğitimde eşitlikten söz etmek mümkün değildir.

2026 bütçesinde eğitim harcamalarının ülkenin öncelikli yatırımı haline gelmesi, sadece bir talep değil aynı zamanda demokratik ve sosyal bir zorunluluktur. Eğitime ayrılacak güçlü bir bütçe,

demokratik, kamusal, bilimsel ve laik eğitim anlayışının teminatı olacak; çocukların geleceğini eşitlik ve özgürlük temelinde kurabilmenin ön koşulu olacaktır.

Dijital Uçurum ve Eğitimde Eşitsizlik

Yüz binlerce öğrenci, internet ve bilgisayar erişimi olmadığı için eğitim hakkından mahrum kalmaktadır ve bu tablo 2025 itibarıyla da büyük ölçüde değişmemiştir. Bugün hâlâ pek çok çocuk, internete yalnızca cep telefonu üzerinden ve sınırlı imkânlarla erişebilmektedir. Bu durum, ders takibi ve ödevlerin yapılması gibi günlük eğitim süreçlerini bile güçleştirmekte, öğrencilerin nitelikli öğrenme hakkını ellerinden almaktadır. Oysa dijital araçlar ve internet erişimi, günümüz eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, öğrenmenin yalnızca sınıfla sınırlı kalmamasını sağlayan temel bir ihtiyaç olmuştur.

Eğitimde kullanılan dijital materyallerin büyük bölümü özel şirketler aracılığıyla piyasaya açılmış, kamusal içerik üretimi ise ihmal edilmiştir. Böylece eğitimde dijitalleşme, kamusal bir hak olarak değil, yeni bir kâr alanı olarak düzenlenmektedir. Öğrencilerin ders materyallerine, testlere, çevrim içi içeriklere erişimi çoğu zaman ücretli hale gelmekte, ailelerin ekonomik durumu doğrudan eğitim hakkının belirleyicisi olmaktadır. Dijital içeriklerin ticarileştirilmesi, eğitimde eşitsizliği daha da derinleştirmekte, yoksul çocukları sistem dışına itmektedir.

Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan ve yoksul ailelerden gelen çocuklar bu nedenle eğitim hakkından ikinci kez mahrum bırakılmaktadır. Bir yandan fiziki koşulların ve öğretmen eksikliğinin yarattığı engellerle boğuşurken, diğer yandan dijital imkanlardan yoksunluk onları kentteki yaşıtlarının gerisine düşürmektedir. Eğitime eşit erişim hakkı, dijital uçurum nedeniyle fiilen ortadan kalkmakta; coğrafi ve sınıfsal farklılıklar yeni bir eşitsizlik boyutu kazanarak yeniden üretilmektedir.

Her öğrenciye ücretsiz ve sınırsız internet erişimi, bilgisayar ya da tablet desteği ve kamusal nitelikli dijital içerik sağlanmadıkça bu uçurum kapanmayacaktır. Dijital araçlara erişim bir lüks değil, temel bir eğitim hakkıdır. Devletin görevi, bu araçları piyasanın insafına bırakmak değil, tüm çocuklara eşit ve ücretsiz biçimde sunmaktır. Aksi halde dijitalleşme, eşitsizlikleri ortadan kaldıran değil, tam tersine derinleştiren bir süreç olarak işlemeye devam edecektir.

Özel Eğitim Alanında Yaşanan Sorunlar

Türkiye’de yaklaşık 500 bin özel eğitim çağında çocuk bulunmasına rağmen okullaşma oranı oldukça düşüktür. Bu tablo, engelli çocukların eğitim hakkından fiilen mahrum bırakıldığını göstermektedir. Kaynaştırma eğitime yönlendirilen öğrenciler ise büyük ölçüde destekten yoksun bırakılmaktadır. Sınıf mevcutlarının kalabalıklığı, gerekli materyal ve donanımın eksikliği, özel eğitimde görev alacak öğretmen ve yardımcı personelin yetersizliği kaynaştırma sürecini işlevsiz hale getirmektedir. Öğretmenler çoğu zaman özel eğitim alanında yeterli bir hazırlık ve hizmet içi eğitim almadan bu sürecin içine bırakılmakta, gerekli destekten yoksun kaldıkları için hem kendi emekleri hem de öğrencilerin öğrenme süreçleri zorlaşmaktadır. Bu koşullar altında engelli öğrenciler yalnızca eğitsel olarak değil, sosyal ilişkiler açısından da dışlanmaya mahkûm edilmektedir.

Kamusal eğitim politikaları engelli öğrencilerin eşit haklarla eğitim almasını garanti altına almak zorundadır. Her okulda mutlaka özel eğitim öğretmeni, psikolojik danışman ve yardımcı destek personeli görevlendirilmelidir. Okulların fiziksel koşulları engelli öğrencilerin erişimine uygun hale getirilmeli; rampa, asansör, tuvalet gibi en temel ihtiyaçlar dahi standart hale getirilmelidir. Ayrıca, engelli öğrencilerin öğrenme süreçlerini destekleyecek materyaller, teknolojik araçlar ve bireyselleştirilmiş eğitim programları kamusal kaynaklarla sağlanmalı, özel sektörün ticari inisiyatifine bırakılmamalıdır.

Özel eğitim alanındaki eşitsizlikler yalnızca bireysel sorunlar olarak değil, toplumsal adalet ve insan hakları sorunu olarak görülmelidir. Her çocuğun eğitim hakkı eşittir; bu hak, engelli ya da engelsiz olmasına göre değişmez. Dolayısıyla özel eğitim alanında yapılacak her yatırım, yalnızca

engelli öğrencilerin değil, tüm toplumun eşitlik ve dayanışma kültürünü güçlendirecek kamusal bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır.

Mülteci Çocukların Eğitimi

Türkiye’de yaşayan mülteci çocuklar, eğitim hakkından yaygın biçimde mahrum bırakılmaktadır. Mevcut verilere göre, yaklaşık okul çağındaki **1,1 milyon Suriyeli çocuk** bulunmakta ve bunların **yaklaşık 730 bini** okula gidiyor; diğer bir deyişle **yaklaşık 393 bin çocuk eğitim dışında kalmaktadır**. 2025 itibarıyla bu tablo büyük ölçüde değişmemiştir ve çocukların önemli bir bölümünün “kayıp kuşak” riskiyle karşı karşıya olduğu açıktır.

Okula gidebilen mülteci çocuklar da birçok zorlukla başa çıkmak zorunda kalmaktadır. Dil bariyeri, sosyal dışlanma ve ayrımcılık, ekonomik yetersizlikler ve eğitim sistemine uyum sorunları, eğitimin önünde önemli birer engel oluşturmaktadır. Bir kısmı, kayıt dışı işlerde çalışmaya zorlanmakta; çocuk işçiliği ve ekonomik sömürü bu bağlamda artmakta, mülteci çocuklar hem eğitim hem de çocukluk hakkından geri çekilmektedir. Bu durum, toplumsal eşitsizlikleri ve dışlanmayı derinleştirmektedir.

UNICEF ve UNHCR gibi kuruluşlar, Türkiye’nin mülteci çocukların eğitimine dönük çabalarını desteklerken, özellikle “Okula Kayıt İçin Destek (OKD)” programı gibi girişimlerle sisteme erişimi artırmaya çalışmaktadır. Buna rağmen yüz binlerce çocuk hâlâ eğitim hakkından yoksun kalmakta, bu ise acilen müdahale edilmesi gereken bir kriz alanıdır.

Devletin, mülteci çocukların eğitim hakkını güvence altına alması hem uluslararası hukuka hem de demokratik, eşitlikçi bir toplum paradigmasına uygun bir vazgeçilmezliktir. Gereken adımlar:

- ✓ **Kayıt dışı kalan çocukların tespit edilmesi ve eğitime kazandırılması:** Mobil ekiplerle taramalar yapılmalı, kayıt süreçleri basitleştirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- ✓ **Çok dilli destek ve uyum programları geliştirilmelidir:** Türkçe öğrenimini destekleyen programlar ve kültürel uyum atölyeleri yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ **Sosyoekonomik destekler artırılmalıdır:** Şartlı eğitim yardımları, ulaşım desteği, kırtasiye ve kitap gibi kaynaklar doğrudan okullara ve ailelere sağlanmalıdır.
- ✓ **Ayrımcılık ve önyargıya karşı kapsayıcı eğitim politikaları:** Okullarda öğretmenlere yönelik kültürel farkındalık ve insan hakları eğitimi zorunlu hale getirilmelidir.
- ✓ **Psikolojik ve rehberlik desteği güçlendirilmelidir:** Okullarda psikolog ve rehber öğretmen görevlendirilmesi, travma ve uyum sorunları yaşayan çocuklar için hayati önemdedir.
- ✓ **Kamusal eğitim içeriği üretimi artırılmalıdır:** Mülteci çocuklara yönelik ücretsiz, kapsayıcı ve nitelikli müfredat materyalleri devlet tarafından sağlanmalıdır.

Eğitim hakkındaki bu bütüncül bakış, sadece bireysel değil toplumsal dönüşümün de anahtarıdır. Mülteci çocukların eğitimle yeniden topluma dahil edilmesi hem çocuk işçiliğini engelleyecek hem de ülkenin geleceği için insanî ve demokratik bir kazanım olacaktır.

OKUL MASRAFLARININ BÜTÜN YÜKÜ VELİLERİN SIRTINDADIR

2025/26 eğitim-öğretim yılı, ekonomik sorunlar ve hayat pahalılığının gölgesinde başlarken, en büyük yük bir kez daha velilerin sırtına yıkılmıştır. Kayıt parası, “zorunlu bağış” adı altında toplanan ücretler, servis, yemek, kıyafet ve kırtasiye giderleri; kamusal bir hak olan eğitimi adeta parayla satın alınan bir ayrıcalığa dönüştürmüştür.

Sendikamızın tespitlerine göre ilkokul düzeyinde bir öğrencinin temel kırtasiye masrafları 2.800–3.800 TL; ortaokul ve lise düzeyinde ise 4.000–5.800 TL arasında değişmektedir. TÜİK’e göre resmi enflasyon Ağustos 2024’te yüzde 51,97 iken Ağustos 2025’te yüzde 33’e gerilemiştir. Ancak eğitim masraflarındaki ortalama artış yüzde 60’ın üzerindedir. Özellikle birden fazla çocuğu olan aileler için yük katlanarak büyüyor. Birçok veli en temel ihtiyaçları bile karşılayamaz hale gelmiş durumdadır.

Bir çocuğun sadece okul çantası için yapılan harcama, bir emekçi ailenin aylık gelirinin büyük bölümünü tüketmektedir. Birden fazla çocuğu olan aileler için bu yük katlanarak artmakta, veliler borçlanmakta ya da en temel ihtiyaçlarından vazgeçmek zorunda kalmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde fiyatlar çok daha yüksektir.

Bu tablo, eğitimdeki eşitsizliğin en somut göstergesidir. Çocuklarımız sınıfa eksik malzemelerle girmekte, arkadaşlarının yanında kendini yetersiz hissetmekte ve eğitim hakkı açıkça gasp edilmektedir. Eğitim bir hak olmasına rağmen, devlet bu hakkı korumak yerine tüm mali yükü velilerin sırtına yüklemektedir.

Eğitim Sen olarak ısrarla talep ediyoruz: Tüm okul ve kırtasiye masrafları devlet tarafından karşılanmalı, her öğrenciye ücretsiz ve nitelikli okul çantası ve kırtasiye malzemesi verilmelidir. Kayıt parası, zorunlu bağış, yemek ve servis ücretleri gibi velileri ezen uygulamalara son verilmelidir. Eğitim bütçesi en az iki kat artırılmalı, kaynaklar doğrudan okulların ve öğrencilerin ihtiyaçları için kullanılmalıdır.

OKULLARIN TEMİZLİK VE HİJYEN SORUNU

2025/26 eğitim-öğretim yılı henüz başlamışken daha ilk günden okullarda temizlik ve hijyen sorunları gündem olmuştur. Türkiye genelinde **60 bini** aşkın devlet okulunda halen **49 bin 578** kadrolu temizlik personeli görev yapmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 1 Eylül 2025 – 28 Şubat 2026 tarihleri arasında, Toplum Yararına Çalışma Programı (TYP) kapsamında **70 bin** temizlik (ve güvenlik) personeli alımı¹ yapılacağını açıklamıştır. Eğitim kurumlarında ihtiyaç kadar personel görevlendirilmemesi nedeniyle pek çok okulda ciddi temizlik sorunları yaşanması muhtemeldir. Bazı okullarda tek bir temizlik görevlisi dahi bulunmamakta, sınıflar öğretmenler ve öğrenciler tarafından temizlenmektedir. Bu tablo, okulların temizlenmesini “öğretmen ve öğrencilerin gönüllülüğüne” bırakmakta, çocukların sağlığını tehdit etmektedir.

Her okula yeterli sayıda kadrolu temizlik personeli atanmalıdır. Geçici, güvencesiz istihdam modelleri yerine sürekli ve güvenceli çalışma koşulları sağlanmalıdır. Eğitim emekçileri temizlik işçisi değildir. Eğitimcilerin asli görevi dışındaki yükler kaldırılmalıdır.

Eğitim hakkı, sadece ders kitaplarıyla değil; temiz, güvenli, sağlıklı bir okul ortamıyla mümkündür. Bizler; öğretmenler, veliler ve öğrenciler olarak kamusal eğitimi savunuyor; devletin bu en temel sorumluluğunu yerine getirmesini talep ediyoruz. Çocukların sağlığını ve geleceğini korumak için, okullardaki temizlik sorunu derhal çözülmelidir.

Eğitim Sen olarak, her çocuğun hijyenik koşullarda eğitim alması için kadrolu ve güvenceli temizlik personeli istihdam edilmesini talep ediyoruz. Ayrıca, her öğrenciye bir öğün yemek ve temiz içme suyu sağlanması, kamusal eğitimin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bu, çocuklarımızın sadece bugünü değil, yarınını da güvence altına alacak bir adımdır.

ÇOCUK YOKSULLUĞU VE ÖĞRENCİLERİN BESLENME SORUNU ACİL ÇÖZÜM BEKLEMEDİR

2025/26 eğitim-öğretim yılı başlarken, çocuk yoksulluğu ve öğrencilerin beslenme sorunu ülkemizin en acil çözüm bekleyen toplumsal meselelerinden biri olmaya devam etmektedir. Türkiye’de yaklaşık 5 milyonu aşkın çocuk yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu oran, çocuk nüfusunun dörtte birine karşılık gelmektedir. Yoksulluk sadece çocukların maddi koşullarını değil, eğitimden sağlığa, sosyal gelişimden geleceğe dair tüm olanaklarını doğrudan sınırlandırmaktadır.

Bugün Türkiye’de çok sayıda çocuk okula kahvaltı yapmadan gitmekte, önemli bir kısmı ise gün boyu okulda beslenme imkânına erişememektedir. Bu tablo, çocukların eğitim hakkını doğrudan

¹ TYP personel alımları KPSS şartı olmadan, İŞKUR üzerinden, kura yöntemiyle yapılacak ve illerin, ilçelerin ihtiyaç duyduğu okullara göre yerel düzeyde dağıtılacaktır.

tehdit eden bir tabloya dönüşmüştür. Sağlıklı ve dengeli beslenemeyen öğrencilerde dikkat dağınıklığı, öğrenme güçlükleri ve davranış sorunları artmakta; okul başarıları düşmektedir. Yetersiz beslenme, sadece bireysel sağlık sorunları yaratmamakta; aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre dünya genelinde 144 milyon çocuk kronik yetersiz beslenme (bodurluk), 47 milyon çocuk ise akut yetersiz beslenme (zayıflık) sorunu yaşamaktadır. Türkiye’de ise TÜİK verileri, okul çağındaki çocukların %8,5’inin yetersiz kilolu, %6’sının aşırı zayıf olduğunu göstermektedir. 2024 yılı verilerine göre yaklaşık 6,5 milyon çocuk gıda güvencesizliği nedeniyle yeterli ve dengeli beslenememektedir. Özellikle protein kaynaklarına erişim oldukça sınırlıdır.

Bu durum sadece sağlık değil, aynı zamanda eğitim sorunudur. Yetersiz beslenen çocukların IQ seviyeleri yeterli beslenen akranlarına göre ortalama 20 puan daha düşük çıkmakta, devamsızlık oranları yüzde 15 artmakta, mezuniyet oranları ise yüzde 25 azalmaktadır. Yetersiz beslenme, çocukları erken yaşta işçiliğe ve yoksulluğun kuşaktan kuşağa aktarılmasına mahkûm etmektedir. TÜİK verilerine göre 5–17 yaş arası en az 720 bin çocuk ekonomik faaliyetlerde çalışırken, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi yaz aylarında bu sayının 5 milyona kadar çıktığını belirtmektedir.

Türkiye’de de acilen, tüm öğrencilerin ücretsiz ve sağlıklı öğünlere ulaşabileceği kamusal okul beslenme programları hayata geçirilmelidir. Eğitim Sen olarak taleplerimiz açıktır:

- ✓ Tüm öğrenciler için her gün ücretsiz ve nitelikli okul yemeği sağlanmalıdır.
- ✓ Eğitim ve sağlık politikaları bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalı, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri güvence altına alınmalıdır.
- ✓ Çocuk yoksulluğunu ortadan kaldıracak sosyal politikalar acilen uygulanmalıdır.

Çocukların yeterli ve dengeli beslenme hakkı ertelenemez, pazarlık konusu yapılamaz. Eğitim hakkı ancak beslenme hakkıyla birlikte anlamlıdır. Ülkenin geleceği olan çocukların sağlıklı gelişimi ve eşit koşullarda eğitim alabilmesi için bu sorun derhal çözülmelidir.

ZORUNLU EĞİTİMİ KISALTMA GİRİŞİMLERİ KAYGI VERİCİ VE TEHLİKELİDİR

Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, 5 Eylül 2025’te yaptığı açıklamada, 12 yıllık zorunlu eğitimin kısaltılmasına dair bir “kamuoyu oluştuğunu” iddia ederek bu konuda bakanlık olarak bir hazırlık içinde olduklarını ilan etmiştir. Eğitim hakkını doğrudan ilgilendiren bu açıklama, çocukların geleceği açısından son derece kaygı verici ve tehlikelidir. Zorunlu eğitimin süresinin kısaltılması, fiilen çalışma yaşının düşürülmesi ve çocuk işçiliğinin devlet eliyle yasallaştırılması anlamına gelecektir.

İktidar, bugüne kadar attığı adımlarda olduğu gibi, bu politikaları doğrudan kendisi dillendirmek yerine önce yandaş dernekler, tarikat ve cemaatler ile sermaye örgütleri üzerinden gündeme getirmiş; ardından da “toplumdan gelen talep” kisvesiyle meşrulaştırmaya çalışmıştır. Dolayısıyla bu konuda kendiliğinden oluşan değil, bizzat iktidarın yönlendirilmesiyle “oluşturulan” bir kamuoyundan bahsetmek mümkündür.

Bu yönelim, genç işsizliğini azaltmak bir yana, milyonlarca çocuğu erken yaşta ucuz işgücü havuzuna sürüklemeyi hedeflemektedir. “Mesleki Eğitim” maskesi altında yaygınlaştırılan MESEM uygulamaları, zaten fiilen çocuk işçiliğinin meşrulaştırıldığı kanallar haline gelmiştir. 14–15 yaşındaki çocuklar, “eğitim” adı altında kayıt dışı, güvencesiz, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaktadır. Bugüne kadar en az 13 çocuğun MESEM kapsamında yaşamını yitirmesi, bu sistemin ölümcül sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Eğitim süresini kısaltma girişimi, uluslararası sözleşmelerin ve çocuk haklarının açık ihlalidir. Çocukları eleştirel düşünceden, sorgulayıcı eğitimden, bilimsel bilgiye erişimden mahrum bırakmak; onları patronların kâr hırsına teslim etmek anlamına gelir. Böyle bir politika, yoksul ailelerin çocuklarını daha da derin bir eşitsizlik döngüsüne hapsedmektedir.

Çocuklar, düşünme, sorgulama, eleştirel bakış geliştirme fırsatından yoksun bırakılarak, vasıfsız, güvencesiz ve ömür boyu sömürüye açık işlere mahkûm edilecektir. Bu, bir neslin geleceğinin karartılması demektir. Oysa eğitime erişim, özellikle yoksul aile çocukları için yaşamsal bir fırsattır. Kısaltma, sosyal adaletsizliği kalıcılaştıracak, yoksulluk döngüsünü kırmayı imkânsız hale getirecektir.

Genç işsizliği, eğitimi kısaltarak, yani çocukları erken yaşta “işsiz” yerine “ucuz işçi” konumuna iterek çözülemez. Bu sorunun kökeninde, emek sömürüsüne dayalı, güvencesizliği yaygınlaştıran, kamusal yatırımları tasfiye eden neoliberal ekonomi politikaları yatmaktadır.

Eğitim Sen olarak çocukları sadece “ucuz işgücü” olarak gören bu kapitalist mantığı ve onun sözcülerini reddediyoruz. Her çocuğun potansiyelini gerçekleştirebileceği, eleştirel düşünceyi besleyen çok yönlü eğitim alması sağlanmalıdır. Çocukların fabrika tezgâhlarında değil, okul sıralarında; patronların kâr hırsına değil, bilimin ışığında, özgür ve güvenli bir ortamda büyümesi için sonuna kadar direneceğiz. Bu, sadece bir eğitim hakkı değil, insanlık onuru mücadelesidir.

MEB'DEN KARMA EĞİTİM KARŞITI ADIM: KIZ ORTAOKULLARI

Millî Eğitim Bakanlığı, 15 Kasım 2024 tarihli bir resmi yazıya dayanarak, bazı Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri bünyesinde sadece kız öğrencilerin kabul edildiği ortaokullar açtı. Türkiye genelinde açılan ortaokul sayısı 8'e ulaştı, buna örnek iller Adana, Ankara, Gaziantep, Karaman, Kastamonu, Manisa ve Şanlıurfa'dır. Özellikle Ankara Dikmen'de “Ankara'nın tek kız ortaokulu” sloganıyla tanıtılan bir okul, uygulamanın sembolik bir örneği olmuştur.

Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin'in göreve ilk geldiği andan itibaren gündeme getirdiği tek cinsiyetli kız okulları açılması, eşit, laik ve bilimsel eğitim anlayışı açısından tehlikeli bir adımdır. Bu uygulama, karma eğitim ilkesini zayıflatarak eğitimi ataerkil ve dini referanslı bir zemine çekme amacını taşımaktadır.

Karma eğitim, sadece pedagojik bir tercih değil, aynı zamanda toplumsal eşitliğin, kadın-erkek eşitliğinin ve demokratik değerlerin bir gereğidir. UNESCO ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlar, karma eğitimin kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği bilinciyle yetişmesinde temel bir rol oynadığını vurgulamaktadır. MEB'in attığı bu adım, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve Anayasa'nın eşitlik ilkesine açıkça aykırıdır.

Hukuki açıdan da ciddi sorunlar bulunmaktadır. Anayasa'nın 10. maddesi herkesin eşit haklara sahip olduğunu, 42. maddesi ise eğitim hakkının devlet güvencesinde olduğunu belirtmektedir. Tek cinsiyetli okulların açılması, kız çocuklarını toplumsal yaşamdan tecrit eden, onları erken yaşta “itaatkâr birey” kimliğine hapseden bir anlayışa hizmet etmektedir. Bu durum, kadın-erkek eşitliği yerine ayrımcılığı derinleştiren bir uygulamadır.

Bu adım pedagojik açıdan da sorunludur. Çocukların birlikte öğrenmesi, farklılıklarla bir arada yaşama kültürü kazanması, sosyal becerilerini geliştirmesi karma eğitim sayesinde mümkün olur. Kız çocuklarının “ayrı” okullara yönlendirilmesi, onların hem akademik hem de sosyal gelişimini sınırlayacak, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren bir eğitim modeli yaratacaktır.

Bu girişim, sadece MEB'in kadınların eğitim hakkını sınırlayan politikalarının değil, aynı zamanda laiklik karşıtı zihniyetin somut bir yansımasıdır. Eğitim sen, tek cinsiyetli okullara karşı çıkmanın sadece bir pedagojik tercih değil, aynı zamanda eşit hak mücadelesi olduğunu savunmaktadır. Karma eğitim, demokratik, eşitlikçi ve laik toplumun vazgeçilmez bir koşuludur.

ANADİLİ TEMELLİ ÇOK DİLLİ EĞİTİM UYGULANMALIDIR

Türkiye'de eğitim müfredatı hâlen tekçi bir yapıda olup, farklı kimliklere ve dillere yer verilmemektedir. Bu durum hem pedagojik eşitsizlikleri derinleştirmekte hem de çocukların okulda başarı, aidiyet ve güven duygularını olumsuz etkilemektedir. Öte yandan anadilinde eğitim hakkının reddedilmesine ve eğitim sisteminde kapsayıcı olmayan bir yaklaşımın sürmesine yol açmaktadır.

Anadilde eğitim hakkının engellenmesi çocukları, daha küçük yaşlardan itibaren ciddi bir eşitsizlikle karşı karşıya bırakmaktadır. Anadillerinde eğitim hakkından mahrum bırakılan çocuklar, okula başladıkları ilk günden itibaren kendilerini ifade etmekte zorlanmakta; dil bariyeri nedeniyle hem akademik başarıda hem de sosyal uyumdan geri kalmaktadır.

Öte yandan, anadilinde eğitim hakkının yokluğu, anadili farklı olan çocukları sistematik bir asimilasyon sürecine maruz bırakmakta; kimliklerini, kültürlerini ve kendilerini ifade etme imkânlarını kısıtlamaktadır. Bu süreç, sadece bireysel değil, toplumsal hafızayı ve kültürel çeşitliliği de tehdit etmektedir.

Kız çocukları açısından bu tablo daha ağır sonuçlar doğurmaktadır. Eğitim sürecine anadillerinde dâhil olamayan kız çocukları, erken yaşta okulu terk etme, toplumsal hayattan dışlanma ve çocuk yaşta zorla evlilik gibi risklerle daha fazla karşılaşmaktadır. Öyle ki dil engeli, sadece pedagojik bir sorun değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren yapısal bir faktördür.

Anadilinde eğitimin önündeki engellerin kaldırılması, sadece pedagojik başarıyı artırmakla kalmayacak aynı zamanda çocukların eğitim sisteminde kalmasını, özgüven geliştirmesini ve toplumsal hayata aktif katılımını güçlendirecektir. Eğitim Sen olarak anadilinde eğitimi evrensel insan haklarının ve demokratik toplumun vazgeçilmez bir unsuru olarak görüyor; anadilinde eğitim hakkının önündeki yasal engellerin kaldırılarak çok dilli eğitim modellerinin hayata geçirilmesini, müfredatın eşit, demokratik eğitim anlayışı temelinde yeniden düzenlenerek barış müfredatının hayata geçirilmesini savunuyoruz.

ÇOCUKLAR EĞİTİMDEN KOPARILMAKTA, ÇOCUK İŞÇİLİĞİ TEŞVİK EDİLMEKTEDİR

Çocuk işçiliği, genellikle yoksulluk, ailelerin ekonomik zorlukları, eğitimsizlik ve işçi haklarının ihlali gibi faktörlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkede yoksulluk artışına paralel olarak çocukların, düşük ücretli ve tehlikeli işlerde çalışmaya zorlandığı bilinmektedir. Bu durum, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çocuk işçiliğinin en trajik yanlarından biri, bu çocukların genellikle eğitimden mahrum bırakılmalarıdır. Çocuk işçiliği, en temel insan hakkı olan eğitim hakkını çocukların ellerinden alarak, onları kısır bir döngünün içine hapsedmektedir. Eğitimsizlik, yoksulluk ve işsizlik arasında sıkışıp kalan milyonlarca çocuk, kendi geleceklerini kurmak için gerekli olan araçlardan mahrum bırakılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 32. Maddesi “Çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek, bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da toplumsal gelişimi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını” belirtmektedir. Çocuk işçiliği ise baştan sona bu hakkın ihlali anlamına gelmektedir. Bir diğer örnek ise 138 sayılı İLO sözleşmesidir. Bu sözleşmede çalışma asgari yaş sınırının, zorunlu öğrenim yaşının bittiği yaşın altında ve “her halükârda 15 yaşın altında olmayacağı” vurgusu yapılmaktadır. Türkiye bu sözleşmeyi 1998 yılında imzalamış olmakla birlikte, hala 15 yaşın altında çok sayıda çocuğun ağır ve tehlikeli işler kategorisinde bulunan sektörlerde çalıştıkları bilinmektedir.

TÜİK verileri, çocuk işçiliğinin sadece bir istihdam sorunu değil, aynı zamanda eğitim hakkından mahrum kalma ve ciddi sağlık riskleriyle karşılaşma sorunu olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 14-17 yaş grubundaki çocuklar, çalışmak zorunda kaldıklarında eğitim sisteminin dışına itilmekte ve geleceklerine dair eşitsizlik derinleşmektedir.

Çalışan çocukların %38’i ya okula hiç devam etmemekte ya da düzensiz eğitim almaktadır. 14-17 yaş aralığındaki çalışan çocukların okulu erken bırakma oranı, çalışmayan akranlarına göre 3 kat daha fazladır. Bu durum, çocuk işçiliğinin yarattığı nesiller arası yoksulluk döngüsünü beslemektedir. TÜİK’e 108 bin çocuk (çalışan çocukların %15’i) inşaat, madencilik, metal işleri gibi ağır ve tehlikeli iş kollarında çalıştırılmaktadır. Bu sektörlerdeki çocuklar; fiziksel yaralanmalar, uzun vadeli kronik hastalıklar ve psikolojik travmalarla karşı karşıyadır.

TÜİK'in tespitine göre Güneydoğu Anadolu (%32) ve Doğu Anadolu (%25) bölgeleri, yoksulluk ve geleneksel tarım ekonomisi nedeniyle çocuk işçiliğinin en yoğun olduğu bölgelerdir. Marmara Bölgesi (%20) ise kayıt dışı tekstil ve küçük atölyelerde çalıştırılan çocuklarla dikkat çekmektedir. Suriyeli mülteci çocuklar, ucuz iş gücü olarak en korunmasız gruplardan birisidir. Dil bariyeri ve yasal haklara erişimdeki zorluklar, bu çocukları sömürüye daha açık hale getirmektedir.

MESEM UYGULAMASI ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN MEŞRULAŞTIRILMASIDIR

Türkiye'de meslek liselerinin büyük bölümü, birer eğitim kurumu olmaktan çok fabrika gibi işletilmektedir. Çocuklar ve gençler "çırak" ya da "stajyer" kimliğiyle işçi gibi çalıştırılmakta, emek sömürüsünün sınırları zorlanmaktadır. MESEM projesiyle 300 bini çocuk olmak üzere 1,5 milyonun üzerinde insanın emeği patronların hizmetine sunulurken, yüzbinlerce çocuk ve gencin bu sistemin çarkları arasında acımasızca öğütüldüğüne tanık oluyoruz.

İktidar eliyle derinleştirilen ekonomik ve toplumsal sorunlar, MESEM'i bir tercih olmaktan çıkararak çok sayıda çocuk ve genç için zorunluluk haline getirmiştir. Ekonomik darboğaz ve ağır borç yükü altında ezilen yoksul emekçi ailelerinin çocukları, hayatta kalabilmek için bu uygulama aracılığıyla çocuk yaşta çalışmaya mecbur bırakılmaktadır. MESEM, yoksul öğrenciler ve aileleri için bir "zorunlu tercih" olarak dayatılmaktadır.

Yasalara göre tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çocukların çalıştırılması yasak olmasına rağmen, MESEM bünyesinde çalıştırılan çocuklar iş cinayetlerinde yaşamını yitirmeye devam etmektedir. Sadece son bir yıl içinde en az 8 çocuk iş başında hayatını kaybetmiştir. Çocuk işçiliğini devlet eliyle meşrulaştıran bu uygulama, eğitim hakkını ortadan kaldırmakla kalmamakta, aynı zamanda çocukların yaşam hakkını da elinden almaktadır.

İktidarın benimsediği sermaye merkezli ekonomi politikaları, işsizliği, yoksulluğu ve sömürüyü büyütmüş; bu politikaların en ağır sonuçlarını çocuklar ve genç işçiler yaşamaktadır. MESEM, öğrencilerin mesleki eğitim aldığı ya da beceri kazandığı bir program olmaktan ziyade, patronlara ucuz iş gücü sağlayan bir teşvik sistemine dönüşmüştür. Bu yönüyle 12 yıllık zorunlu eğitimi fiilen 8 yıla indirmekte ve devlet eliyle ucuz işçiliği özendirmektedir.

MESEM uygulaması daha fazla can almadan derhal durdurulmalıdır. Mesleki eğitim, patronlara kaynak aktarımı değil; öğrencilerin bilimsel bilgi, çağdaş beceri ve özgür bireyler olarak yetişmesini sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Çocukların ve gençlerin geleceğini karartan, eğitim hakkını yok eden ve emek sömürüsünü yaygınlaştıran bu uygulamaya karşı mücadele etmek, sadece eğitim emekçilerinin değil, tüm toplumun sorumluluğudur.

DEPREM BÖLGESİNDE EĞİTİM SORUNLARI HALA ÇÖZÜM BEKLİYOR

2023 Şubat'ında yaşanan depremlerden bu yana geçen iki yıl içinde dahi deprem bölgesindeki eğitim koşulları hâlâ normalleşmiş görünmemektedir. Özellikle Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Malatya ve Osmaniye gibi illerde okullar ya yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür. Ne yazık ki yüz binlerce öğrenci bu nedenle eğitim hakkından mahrum kalmış ve pek çok okul hâlâ geçici konteyner sınıflarda ya da hasarlı binalarda eğitim vermeye çalışmaktadır. Bu durum, öğrencilerin güvenli ve istikrarlı öğrenme ortamlarına erişimini ciddi biçimde zayıflatmaktadır.

Deprem bölgesindeki eğitim emekçileri ise ağır fiziksel ve ruhsal yüklerle baş etmek zorunda bırakılmıştır. Eğitim çalışanlarının önemli bir kısmı, depremde evlerini ya da yakınlarını kaybetmiş; barınma, güvenlik ve ekonomik sorunlarla boğuşurken aynı zamanda öğrencilerine destek olmayı sürdürmek zorunda kalmıştır. Sendikamız bu dönemde deprem bölgesindeki eğitim emekçilerine koşulsuz tayin hakkı tanınması, tazminatların artırılması, hizmet puanlarının yükseltilmesi, lojman, ulaşım, barınma ve kırtasiye desteği sağlanması gibi acil talepleri dile getirmiştir. Tüm bölgeyi kapsayan hızlı bir yeniden yapılanma gereklidir.

Öğrencilerin yaşadığı sorunlar sadece fiziksel altyapıyla sınırlı değildir. Eğitim Reformu Girişimi'nin verilerine göre, deprem bölgesindeki bazı illerde 5–17 yaş grubundaki çocuklar arasında eğitim dışında kalan oranlar oldukça yüksektir. Örneğin Şanlıurfa'da eğitim dışında olan çocuk oranı %8,3 olup bu oran Malatya'da %2,7'ye kadar düşmektedir. Bu durum, bölge içindeki farklılıkları ve uzun vadeli erişim sorunlarını göstermektedir. Ayrıca bölgede mülteci öğrencilerin oranı da yüksek olup, örneğin Kilis'te bu oran %26,4'dür—bu da ek yoksunluk ve eşitsizlikler yaratmaktadır.

Okulların kalıcı, güvenli ve depreme dayanıklı biçimde yeniden inşa edilmesi acil bir ihtiyaçtır. Geçici konteyner eğitim yerleri son çözüm olmamalıdır. Eğitim emekçilerine lojman, ekonomik yardım, psikososyal destek, tayin hakları ve tazminatlar gibi somut destekler sağlanmalıdır. Öğrenciler için uyum haftaları, psiko-eğitim destekleri ve kırtasiye-öğün destekleri yaygınlaştırılmalıdır. Eğitim dışı kalan çocukların takibi, nakil süreçlerinin kolaylaştırılması ve mülteci çocuklara yönelik özel destek birimleri oluşturulmalıdır.

Deprem bölgesinde eğitimin yeniden ayağa kalkması, sadece fiziksel okul binalarının yenilenmesiyle değil; eğitim emekçilerinin ve öğrencilerin yaşam koşullarının bütüncül biçimde toparlanmasıyla mümkün olacaktır. Bu aynı zamanda eğitim hakkının, demokrasi ve eşitlik ilkelerinin korunması açısından da hayati önemdedir.

TOPLUMSAL YAŞAMDA VE EĞİTİMDE CİNSİYET EŞİTSİZLİKLERİ DERİNLEŞİYOR

Kadınlar her geçen gün daha fazla güvencesizliğe, işsizliğe ve yoksulluğa itilmektedir. Erkek egemen zihniyet ve geleneksel aile yapısı dayatılarak kadınlar toplumsal yaşamın dışına itilmek istenmektedir. Bu politikalarda eğitim sisteminde giderek kurumsallaşan cinsiyetçi ve ayrımcı anlayışın da belirleyici rolü vardır.

Türkiye'de de kız çocukları, eğitimin özelleştirilmesi ve dinselleştirilmesi politikaları ve siyasi iktidarın çocuk yaşta zorla evliliklerinin yolunu açan, şiddet ve istismar faillerinin elini kolaylaştırıp cesaretlendiren yasal düzenlemeleri ile giderek eğitimin dışına itilmekte, toplumsal hayattan kopararak güçsüzleştirilmekte, sömürüye, şiddete ve istismar riskiyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Son resmi istatistikler durumun boyutlarını ve aciliyetini ortaya koymaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre 2024 yılında 146 ülke arasında 127. sırada yer alan Türkiye, 2025 yılı itibari ile 8 basamak gerileyerek 135. sırada yer almaktadır. Bu sıralama ile Avrupa kıtasında sonuncu ülke olma konumunu koruyarak, Türkiye'nin eğitim başta olmak üzere sağlık, ekonomi ve siyaset gibi alanlarda cinsiyet eşitliği konusunda daha da gerilediğini ortaya koymaktadır.

TÜİK'in "2024 Evlenme ve Boşanma İstatistikleri"ne göre ise 2024 yılında 16-17 yaş arası 9 bin 354 kız çocuğu zorla evlendirilmiştir. Bu veriler, çocuk yaşta evlilikleri ve erken yaşta doğumların çok büyük oranda kız çocuklarını etkilediğini ve Türkiye'deki eğitime erişemeyen kız çocuklarının karşılaştığı en büyük tehlikelerden biri olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların sadece eğitim hakkının ihlaline değil, toplumsal ve ekonomik statülerinin gerilemesine aynı zamanda fiziksel ve psikolojik sağlıklarının da tehlikeye girmesine yol açmaktadır.

Türkiye'de ne eğitimde ne de istihdamda yer alan (NEET) genç kadın ve kız çocuklarının oranı erkeklere oranla çok daha yüksektir. Öyle ki, TÜİK'in 2024 İstatistiklerle Gençlik raporundaki verilerine göre, 15-24 yaş arasında ne eğitimde ne de istihdamda olan (NEET) gençlerin oranı %22,9'dur. 15-24 yaş arasındaki kadınların ve kız çocuklarında bu oran %30,1 iken genç erkeklerde bu oran 16,2 seviyesinde kalmaktadır. Bu veriler ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) genç kadınların ve kız çocuklarının oranının genç erkeklerin neredeyse iki katı olduğunu göstermektedir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'ndan (UNDP)'nin Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi iş birliğinde hazırladığı 'Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan (NEET) Genç Kadınlar İçin Politika Önerileri' çalışmasındaki verilere göre ise Türkiye'de 18-29 yaş aralığında gençlerin yüzde 30'u, erkeklerin yüzde 17'si, kadınların ise yüzde 43'ü NEET statüsündedir.

Tüm bu veriler Türkiye’de kız çocuklarının ve genç kadınların eğitimden ve toplumsal yaşamdan giderek nasıl kopartıldığını, kadın emeğinin sistematik olarak nasıl görünmez kılındığını çarpıcı olarak ortaya koymaktadır.

Durum böyle iken siyasal iktidar neoliberal politikalar ile çalışan kadınlara esnek çalışma koşullarını dayatan yeni düzenlemeleri uygulamaya sokmaktadır. Öyle ki 18 Temmuz 2025’te yürürlüğe giren “Devlet Memurlarının Yarım Zamanlı Çalışma Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik” ile yarı zamanlı esnek çalışma koşulları dayatılmak istenmektedir. Yeterli, nitelikli ve ücretsiz kamu kreşi açma yükümlülüğünü yerine getirmeyen iktidar, bu sorumluluğu kadınların sırtına yüklemektedir. Yarı zamanlı çalışma düzenlemesi ile yarım maaş, yarım sosyal hak, yarım terfi dayatılmakta, böylece kadınların mesleki geleceği, toplumsal hayattaki etkinliği ve ekonomik bağımsızlığı da yarıya indirilmek istenmektedir.

Eğitim sistemi ve çalışma yaşamı piyasalaştırılırken, siyasal iktidar ve onun kurumları, tarikatlar ve cemaatlerle kurdukları ortaklık üzerinden toplumsal yaşamı da adım adım dinselleştirmektedir. Bunun en kritik ayağı kadınların ve kız çocuklarının anayasal haklarına, eğitim hakkına ve toplumsal eşitliğe yönelik saldırılardır. Cinsiyetçi ve gerici politikalarla eşit ve özgür yaşam hedef alınmakta; Anayasa ve eşitlik ilkesi açıkça çiğnemektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yakın zamanda kadınların haklarını hedef alan hutbelerinde “kız çocuklarını mirastan mahrum bırakmak” ve “kız çocuklarının Allah’ın takdir ettiği hakka razı olmaması kul hakkıdır” ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeler ile doğrudan kadınların ve kız çocuklarının haklarını hedef alınmakta; medeni hukuk düzeni, kazanılmış haklar ve eşit yurttaşlık ilkesi yok sayılmaktadır. Bu söylem, laiklik ve demokrasi karşıtı politikaların yeni bir örneği olup kadınların yıllar süren mücadelesiyle kazanılmış haklarını tartışmaya açmayı amaçlamaktadır.

TEK TİP KIYAFET DAYATMASI İLE EĞİTİMİN GERÇEK SORUNLARINI GÖRMEZDEN GELİNİYOR

Millî Eğitim Bakanlığı’nın serbest kıyafet uygulamasını kaldırarak yeniden tek tip kıyafet uygulamasına geçme yönündeki girişimi, eğitim alanındaki yakıcı ve derinleşen sorunların üstünü örtmeye yönelik suni bir gündem yaratma çabasıdır. Eğitimde yaşanan devasa sorunlar çözüm beklerken, Bakanlığın kamuoyunu şekilsel ve sembolik kararlarla oyalaması kabul edilemez.

Bugün eğitim sistemimiz; ataması yapılmayan yüz binlerce öğretmen, niteliksiz eşitirilen ve ideolojik yönelimlerle şekillendirilen müfredat, kalabalık sınıflar, artan okul şiddeti ve eğitime erişimdeki derin eşitsizlikler gibi yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Bu tablo karşısında tek tip kıyafet uygulamasını tartışmak, bu sorunları görünmez kılmaya hizmet etmektedir.

Kılık kıyafet düzenlemeleri eğitimin niteliğini yükseltmediği gibi aksine öğrencilerin bireysel kimliklerini bastıran, çoğulculuğu yok sayan bir anlayışa dayanır. Öğrencilerin kendi kimliklerini ifade edebilme hakkı, özgür bir eğitim ortamının vazgeçilmez unsurudur.

Öte yandan, tek tip kıyafet dayatması, derinleşen ekonomik kriz ortamında milyonlarca emekçi ailenin sırtına yeni bir yük bindirecektir. Her ne kadar yönetmelikte kıyafetlerin dört yıl boyunca değiştirilmeyeceği belirtilse de ekonomik gerçekler bu iddianın inandırıcılığını ortadan kaldırmaktadır. Veliler için kıyafet masrafı ciddi bir ekonomik külfet anlamına gelecektir.

Tek tip kıyafet uygulaması sadece fiziksel bir düzenleme değil, aynı zamanda eğitimi şekillendiren zihniyetin de bir yansımasıdır. Tıpkı geçtiğimiz yıllarda öğretmenlere yönelik "beyaz önlük" dayatmasında olduğu gibi, bu uygulama da iktidarın eğitim politikalarında baskıcı ve denetimci yönelimlerinin sürdürüğünü göstermektedir.

Eğitim Sen olarak, öğrencilerin ve öğretmenlerin üzerindeki bu ideolojik ve otoriter baskıyı reddediyoruz. Bizler, her çocuk ve gencin eğitim hakkından eşit koşullarda yararlanması sağlanmadan, bilim dışı müfredat değişiklikleri geri çekilmeden, öğretmen açığı giderilmeden ve okulların fiziki koşulları iyileştirilmeden yapılan her düzenleme, eğitimin sorunlarını daha da derinleştirmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Kılık kıyafet gibi ikincil konular üzerinden yürütölen bu gündemler, toplumun dikkatini gerçek sorunlardan uzaklaştırmayı amaçlamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın asıl görevi, eğitim sistemini şekilsel ve ideolojik müdahalelerle değil; nitelikli, eşit, laik ve kamusal bir eğitim anlayışıyla yeniden yapılandırmaktır.

NORM FAZLASI ÖĞRETMENLERİN RESEN ATANMASI: KEYFİLİK VE HUKUKSUZLUK

Türkiye'de öğretmenlerin çalışma yaşamını derinden etkileyen sorunlardan biri de "norm fazlası" uygulamaları olmuştur. 2025/'26 eğitim öğretim yılının başlamasına kısa bir süre kala norm fazlası öğretmenlerin kendi iradeleri dışında, keyfi biçimde başka okullara resen atanması, eğitim alanında ciddi bir mağduriyet yaratmıştır. Eğitim emekçilerinin yaşam koşulları, ulaşım olanakları, aile bütünlüğü ve sosyal bağları hiçe sayılmakta; öğretmenler, adeta cezalandırılır gibi sürgün edilmektedir. Oysa eğitim politikaları, çalışanların haklarını ve toplumun yararını gözetmek zorundadır.

Hukuki açıdan da durum açık biçimde sorunludur. Aile bütünlüğü ve özel hayatın korunması ilkeleri Anayasa tarafından güvence altındadır. Mahkemeler de defalarca resen atamaları iptal ederek bu keyfi uygulamaların hukuksuzluğunu tescillemiştir. Buna rağmen MEB'in ısrarla aynı yöntemi sürdürmesi, öğretmenlerin haklarını yok sayan bir anlayışın göstergesidir.

Hiçbir kriter gözetilmeden yapılan resen atamalar hukuksuz ve keyfidir. Bu atamalar, öğretmenlerin mesleki özerkliğini zedelediği gibi, öğrencilerin eğitimde süreklilik hakkını da ihlal etmektedir. İlçe grupları mesafe ve coğrafi yakınlığa göre yeniden düzenlenmeli; öğretmenler, sendikal hakları gözetilerek, demokratik ve şeffaf bir süreç içinde görevlendirilmelidir.

Kamusal, demokratik, laik ve bilimsel eğitimi savunmanın ayrılmaz bir parçası da eğitim emekçilerinin haklarını savunmaktır. Bu nedenle keyfi resen atamalar derhal durdurulmalı, MEB hukuka uygun çözümler üretmelidir.

ÖĞRETMENLERİN ALAN DIŞI GÖREVLENDİRİLMESİ VE ANGARYA İŞ YÜKÜ

Türkiye'de eğitim sisteminin kronikleşmiş sorunlarından biri, öğretmenlerin kendi alanları dışında görevlendirilmeleri ve eğitim dışı işlerle yüklenmeleridir. Özellikle öğretmen açığının kapatılmaması, norm kadro yetersizlikleri ve plansız atamalar nedeniyle pek çok öğretmen, uzmanı olmadığı derslerde görevlendirilmekte ya da farklı alanlarda ders vermeye zorlanmaktadır. Bu durum yalnızca öğretmenler açısından mesleki tatminsizlik ve motivasyon kaybı yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda öğrencilerin nitelikli eğitim alma hakkını da doğrudan zedelemektedir. Alan bilgisi dışında ders anlatmak zorunda kalan bir öğretmenin verimliliği düşmekte, eğitim süreci ciddi biçimde aksatılmaktadır.

Bunun yanı sıra öğretmenlerin, asli görevleri olan öğretim faaliyetlerinin ötesinde pek çok angarya işle yüklenmesi de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Okullarda temizlik, kırtasiye, bürokratik raporlama, sınav organizasyonu, seçmen kütüğü çalışmaları, hatta zaman zaman idari ve güvenlik görevleri öğretmenlere dayatılmaktadır. MEB'in merkezîyetçi bürokratik yapısı, sürekli rapor ve belge isteme uygulamaları, öğretmenlerin ders hazırlığı ve pedagojik çalışmalara ayırması gereken zamanı tüketmektedir. Bu tablo, öğretmenlik mesleğinin niteliğini düşürmekte, eğitim emekçilerini rutin evrak işlerine mahkûm etmektedir.

Alan dışı görevlendirmeler ve angarya iş yükü, öğretmenlerin mesleki tükenmişliğini artırmakta, iş motivasyonunu zayıflatmakta ve eğitimde kaliteyi doğrudan olumsuz etkilemektedir. Öğretmenlerin eğitim süreçlerine yaratıcı katkı sunabilmeleri için mesleki özerklikleri, uzmanlık alanları ve pedagojik hazırlıkları esas alınmalıdır. Oysa mevcut tablo, öğretmeni eğitimin öznesi olmaktan çıkarıp idari işlerin bir parçası haline getirmektedir.

Bu sorunların temelinde yatan gerçek, devletin kamusal eğitim politikasına yeterli kaynak ve insan gücü yatırımı yapmamasıdır. Yüzbinlerce öğretmen atama beklerken okullarda derslerin alan

dışı öğretmenlere verilmesi ya da boş geçmesi, bilinçli bir tercih ve kamusal sorumluluğun ihmalidir. Aynı şekilde yardımcı personel kadrosu açılmadığı için öğretmenlerin temizlikten idari işlere kadar pek çok görevi üstlenmek zorunda bırakılması da devletin kamusal yükümlülüklerini öğretmenlerin sırtına yıkması anlamına gelmektedir.

Çözüm ise açıktır: her ders kendi alanının uzmanı öğretmenlerce yürütülmeli, norm kadro açıkları hızla kapatılmalı, öğretmenlere eğitim dışı görevler yüklenmemeli, okullara yeterli sayıda yardımcı personel atanmalı ve bürokratik yükler azaltılmalıdır. Öğretmen, asli işi olan eğitim-öğretim faaliyetlerine yoğunlaşabilmeli; öğrencilerin gelişimine ayıracağı zamanı, evrak işlerine ya da alan dışı görevlendirmelere harcamaktan kurtarılmalıdır. Öğretmenlerin mesleki özerkliği, nitelikli ve eşitlikçi bir eğitim anlayışının temel koşuludur.

YÜKSEKÖĞRETİM ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR DERİNLEŞEREK SÜRÜYOR

Üniversitelerin varlık nedenini oluşturan ilke ve değerlerin adım adım ortadan kaldırıldığı, akademik özgürlüğün ve bilimsel üretimin engellendiği bir dönemden geçiyoruz. Hukuksuz disiplin soruşturmaları, cezalandırma ve işten çıkarma uygulamaları yaygınlaşırken, üniversiteler giderek işlevsizleştiriliyor ve içi boşaltılıyor. Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) üniversiteler üzerindeki baskısı sürerken, öğrencilerin barınma, ulaşım ve beslenme gibi en temel ihtiyaçları dahi görmezden gelinmeye devam ediyor.

Yurtların yetersizliği nedeniyle öğrenciler ya yüksek kira bedellerine mahkûm ediliyor ya da barınma hakkından tümüyle yoksun bırakılıyor. Ulaşım masrafları her geçen gün artarken, öğrencilerin okula erişimi dahi ciddi bir yük haline geliyor. Beslenme hakkı ise yüksek yemekhane ücretleri ve yetersiz hizmetler nedeniyle neredeyse imkânsız hale getiriliyor. Üniversite öğrencileri, eğitim alma hakkını kullanabilmek için en temel yaşam koşullarıyla boğuşmak zorunda bırakılıyor. Öğrencilerin barınma krizi

Barınma Krizi ve Yurt Kapasitesinin Yetersizliği

Üniversite öğrencilerinin en temel sorunlarından biri barınma krizidir. Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYYK) yurtlarının sayısı ve kapasitesi, mevcut öğrenci nüfusunun çok gerisinde kalmakta; birçok öğrenci başvurularına rağmen devlet yurtlarında yer bulamamaktadır. Bu durum, özellikle yeni kayıt yaptıran gençleri belirsizlik ve çaresizlik içinde bırakmaktadır. Yeterli kamu yatırımı yapılmadığı için barınma sorunu her yıl daha da büyüyerek devam etmektedir.

Yurtların yetersizliği nedeniyle öğrenciler ya yüksek kira bedellerine mahkûm edilmekte ya da barınma hakkından tümüyle yoksun bırakılmaktadır. Özel yurtlar ve kiralık evler, yüksek fiyatlarıyla öğrencilerin ulaşamayacağı bir noktaya gelmiş; ailelerinden uzakta, büyük şehirlerde öğrenim gören gençler ya eğitimlerini yarıda bırakmakta ya da insan onuruna yakışmayan koşullarda yaşam mücadelesi vermektedir. Barınma sorunu, sadece bireysel değil, kamusal bir sorun haline gelmiş; eğitim hakkının önündeki en büyük engellerden biri olarak yükseköğretimde eşitsizlikleri derinleştirmiştir.

Rektör Atamaları ve Üniversite Özerkliği

Rektörlerin seçimle belirlenmesi uygulamasının kaldırılması ve doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atama yapılması, üniversite özerkliğini ortadan kaldıran en temel sorunlardan biridir. Üniversiteler, kendi bileşenlerinin iradesiyle yöneticilerini seçme hakkından mahrum bırakılmış, demokratik işleyiş askıya alınmıştır. Bu durum, akademisyenler, öğrenciler ve çalışanlar arasında ciddi bir güvensizlik ortamı yaratmaktadır.

Rektör atamalarındaki bu merkezîyetçi anlayış, üniversiteleri bilim üretiminden çok siyasi iktidarın ideolojik politikalarının taşıyıcısı haline getirmiştir. Üniversitelerin asli işlevi olan özgür

düşünceyi geliştirme ve bilimi toplumsal yarara sunma görevi sekteye uğramıştır. Sonuç olarak, özerkliğin olmadığı bir ortamda bilimsel yaratıcılık da giderek daralmaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi örneği, bu sorunun en görünür biçimlerinden biri olmuştur. Üniversite bileşenlerinin karşı çıkmasına rağmen 2021’de Melih Bulu’nun ardından rektörlük koltuğuna oturtulan Naci İnci, 2025 yılında yeniden atanarak Boğaziçi’nde demokratik taleplerin tamamen yok sayıldığını bir kez daha göstermiştir. Bu atama, akademisyenlerin her gün düzenlediği “rektöre sırt dönme” eylemlerine ve öğrencilerin demokratik protestolarına rağmen gerçekleşmiştir. Böylece, üniversite iradesi yok sayılmış, iktidarın tercihleri üniversitenin üzerine dayatılmıştır.

Benzer şekilde Türkiye’nin farklı üniversitelerinde de benzer uygulamalar yaşanmıştır. Akademik camianın tercihleri göz ardı edilerek yapılan atamalar, üniversite içinde kutuplaşma yaratmış; farklı düşünen akademisyenler soruşturmalar ve cezalandırmalarla karşı karşıya bırakılmıştır. Bu örnekler, sadece bir üniversiteye özgü değil, bütün yükseköğretim sistemini kuşatan bir krizin göstergesidir.

Rektörlük seçimlerinin ortadan kaldırılması, üniversitelerin sadece iktidara bağlı birer bürokratik mekanizmaya dönüşmesine yol açmıştır. Demokratik seçim hakkının yeniden tanınması ve üniversitelerin kendi iradeleriyle yönetici seçebilmesi, akademik özerkliğin temel şartıdır. Aksi halde üniversiteler, bilimsel üretim yapamayan, toplumsal gelişime katkı sunamayan, işlevsiz kurumlara dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaya devam edecektir.

İdari ve Teknik Personelin Yaşadığı Sorunlar

Üniversitelerde çalışan idari ve teknik personel, eğitim kurumlarının görünmeyen ama vazgeçilmez emekçileridir. Ancak bu kesim, ağır iş yükü, düşük ücretler ve kadro yetersizlikleri nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Enflasyon ve hayat pahalılığı karşısında eriyen maaşlar, çalışanların geçim derdini büyütmekte, iş barışını zedelemektedir. Üniversitelerin günlük işleyişini ayakta tutan bu personel, görmezden gelinen bir kesim olarak yaşam mücadelesi vermektedir.

İdari ve teknik personelin özlük hakları ve çalışma koşulları, üniversite yönetimlerince çoğu zaman geri plana atılmaktadır. Fazla mesailer karşılıksız bırakılmakta, görev tanımları dışında işlere zorlanmakta ve çoğu zaman liyakate dayalı olmayan atamalarla haksız rekabet ortamında çalıştırılmaktadır. Bu durum, çalışanlar arasında ciddi bir motivasyon kaybına yol açmakta ve verimliliği olumsuz etkilemektedir.

Öte yandan üniversite yönetimlerinin baskıcı tavırları ve sendikal hakların engellenmesi, personelin örgütlenme ve hak arama süreçlerini de zorlaştırmaktadır. Sendikal faaliyetlere katılan çalışanlar çeşitli yollarla baskıya maruz bırakılmakta, haklarını savunmaya çalışanlar tehdit ve mobbing uygulamalarıyla susturulmaya çalışılmaktadır. Bu tablo, üniversite emekçilerinin örgütlü mücadelesini kırmaya dönük bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır.

İdari ve teknik personel, çoğu zaman görmezden gelinen ama üniversite sisteminin işleyişi açısından hayati bir rol oynamaktadır. Onların sorunlarının çözülmemesi, üniversite bütününde nitelikli hizmetin de önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Üniversitelerin demokratik, bilimsel ve özerk yapıya kavuşması, sadece akademisyenlerin değil, bütün emekçilerin haklarının güvence altına alınmasıyla mümkün olacaktır.

Mobbing ve Akademik Baskılar

Üniversitelerin varlık nedenini oluşturan ilke ve değerlerin adım adım ortadan kaldırıldığı, akademik özgürlüğün ve bilimsel üretimin engellendiği bir dönemden geçiyoruz. Hukuksuz disiplin soruşturmaları, cezalandırma ve işten çıkarma uygulamaları yaygınlaşırken, üniversiteler giderek işlevsizleştiriliyor ve içi boşaltılıyor. Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) üniversiteler üzerindeki baskısı sürerken, akademisyenlerin özgürce bilimsel üretim yapma olanakları her geçen gün daraltılmaktadır.

Son yıllarda üniversitelerde liyakat yerine sadakat esas alınarak yapılan kadro dağılımları, akademik özgürlüğü tehdit etmektedir. Akademisyenler, bilimsel çalışmalarında yönetsel baskılara maruz kalmakta; özgür düşünce yerine itaatin teşvik edildiği bir ortam yaratılmaktadır. Bu durum, özellikle genç araştırmacılar arasında gelecek kaygısını artırmakta, üniversitelerin uluslararası düzeyde bilimsel rekabet gücünü zayıflatmaktadır.

Barış Akademisyenleri Göreve İade Edilmelidir

2016 yılında “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisine imza attıkları için ağır baskılarla karşı karşıya kalan Barış Akademisyenleri, yıllardır hukuksuz ihraçların ve mesleki hak gasplarının mağduru durumundadır. Yüzlerce akademisyen, sadece barışı savundukları için üniversitelerden uzaklaştırılmış, pasaportlarına el konulmuş ve yaşam hakları kısıtlanmıştır. Bu süreç, Türkiye’de akademik özgürlüğün nasıl ağır bir tehdit altında olduğunu göstermektedir.

Anayasa Mahkemesi’nin 2019 yılında verdiği “ifade özgürlüğü ihlali” kararı, Barış Akademisyenlerinin haklılığını hukuken de tescillemiştir. Buna rağmen, akademisyenlerin büyük bölümü hâlâ görevlerine iade edilmemiş, özlük hakları ve itibarı iade edilmemiştir. Üniversiteler bilimsel özerklikten uzaklaştıkça, barış ve özgürlük talep eden bu akademisyenler toplumun vicdanında daha da güçlenmiş, haklı mücadeleleri büyümüştür.

Barış Akademisyenlerinin göreve iadesi, sadece bireysel bir hak mücadelesi değil, aynı zamanda üniversitelerin demokratik ve bilimsel karakterinin yeniden inşası açısından da tarihsel bir gerekliliktir. Göreve iade edilmedikleri her gün, yükseköğretim kurumlarının özerklik ve özgürlük iddiası daha da zayıflamaktadır.

Barış Akademisyenleri, üniversitelerin toplumun vicdanı olduğunu hatırlatan bir mücadele yürütmektedir. Onların üniversitelere dönüşü, sadece mağduriyetlerinin giderilmesi değil; aynı zamanda akademinin özgür, eleştirel ve toplumsal yararı önceleyen yapısına yeniden kavuşmasının da ön şartıdır. Üniversiteler, ancak Barış Akademisyenleriyle birlikte yeniden nefes alabilir.

Öğrencilerin Ulaşım ve Beslenme Sorunları

Ulaşım masrafları her geçen gün artarken, öğrencilerin okula erişimi dahi ciddi bir yük haline gelmiştir. Büyük şehirlerde yol ücretleri aylık bütçeyi aşarken, küçük şehirlerde bile ulaşım maliyetleri öğrenciler için katlanılamaz düzeylere çıkmaktadır. Bu durum, öğrencilerin eğitim hayatına devam etmesini zorlaştırmakta, fırsat eşitsizliklerini derinleştirmektedir.

Beslenme hakkı ise yüksek yemekhane ücretleri ve yetersiz hizmetler nedeniyle neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Öğrenciler, eğitim alma hakkını kullanabilmek için en temel yaşam koşullarıyla boğuşmak zorunda bırakılmakta; sağlıklı beslenmeden mahrum kalmaktadır. Bu tablo, eğitim hakkının sadece dersliklerle değil, yaşamın bütün alanlarında güvence altına alınması gerektiğini bir kez daha göstermektedir.

2025-2026 eğitim-öğretim yılı başında yükseköğretim, öğrencilerin, akademisyenlerin ve üniversite emekçilerinin ortak sorunlarıyla boğuşmaktadır. Barınma krizinden özerklik kaybına, emekçilerin hak gasplarından mobbing uygulamalarına kadar birçok başlık, üniversiteleri bilimsel ve özgür ortamlar olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Bu tablo, yükseköğretimin kamusal, bilimsel, demokratik ve laik bir anlayışla yeniden inşa edilmesi gerektiğini göstermektedir. Üniversiteler ancak özgür iradeye dayalı, eşit ve adil bir ortamda gerçek işlevlerini yerine getirebilir. Bunun için tüm bileşenlerin ortak mücadelesi ve toplumsal dayanışma, daha aydınlık bir yükseköğretim için hayati önem taşımaktadır.

TOPLU SÖZLEŞME SÜRECİ VE SONUÇLARI

Kamuda 8. Dönem Toplu Sözleşme görüşmeleri tamamlanmış ancak kamu emekçileri açısından beklentilerin uzağında kalmıştır. 2026 ve 2027 yılları için belirlenen maaş artış oranları (%11, %7, %5 ve %4) gerçek enflasyonun çok altında kalmış, milyonlarca kamu emekçisi ve emekli fiilen yoksullaşmaya mahkûm edilmiştir. Üstelik iş güvencesi, kadrolu istihdam, ücret adaletsizliği ve vergi yükü gibi temel sorunlar masada gündeme bile gelmemiştir. Böylece kamu emekçileri kaybeden, siyasi iktidar ise kazanan taraf olmuştur.

Eğitim hizmet kolunda yetkili sendikanın “kazanım” olarak sunduğu düzenlemeler de gerçekte son derece sınırlı ve semboliktir. Hazırlık ödeneğindeki artış eğitim enflasyonu karşısında anlamını yitirmiş; geliştirme ödeneği yalnızca öğretim görevlilerine sınırlı bir şekilde uygulanarak yeni eşitsizlikler doğurmuştur. Özel hizmet tazminatındaki iyileştirmeler göstermelik kalmış, kadrolu–sözleşmeli–ücretli ayrımı korunmuş, ek ders ve maaşlarda süregelen adaletsizlikler giderilmemiştir. İdari ve teknik personelin sorunları ise tamamen göz ardı edilmiştir.

Oysa gerçek bir toplu sözleşmeden söz edebilmek için reel gelir kayıplarının telafi edilmesi, maaşların enflasyona karşı korunması, tüm yan ve ek ödemelerin emekliliğe yansıtılması, iş güvencesinin sağlanması ve adil bir vergi düzeni hayata geçirilmesi zorunludur. Bunlar olmadan yapılan düzenlemeler yalnızca göz boyamadan ibarettir.

Bugünkü “grevsiz toplu sözleşme” düzeni, kamu emekçilerinin haklarını geliştirmek yerine iktidarın ve yandaş sendikaların çıkarlarını koruyan bir mekanizmaya dönüşmüştür. Bu tablo bir kez daha göstermiştir ki gerçek toplu sözleşme ancak grev hakkı ve bağımsız sendikal mücadele ile mümkündür.

Eğitim Sen, tüm eğitim ve bilim emekçilerini örgütlü mücadeleyi büyütmeye, haklarını korumak ve geliştirmek için dayanışmayı güçlendirmeye çağırmaktadır. Kamu emekçilerinin kayıplarını telafi edecek, eşitlik ve adaleti esas alan gerçek bir toplu sözleşme, ancak ortak mücadeleyle, grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı ile mümkündür.

SONUÇ

2025/’26 eğitim öğretim yılının başı itibarıyla eğitim sistemi, piyasacı ve dini referanslı uygulamaların daha da güçlendiği, eğitim ve bilim emekçilerinin güvencesizliğinin derinleştiği ve demokratik, laik, bilimsel eğitim anlayışının daha da geriye itildiği bir noktadadır.

Özgür düşünceye, bilime ve eşitliğe dayalı bir eğitim ancak örgütlü bir mücadele ile mümkündür. Bu mücadele, eğitim ve bilim emekçilerinin, velilerin, öğrencilerin ve toplumun bütün kesimlerinin ortak çabasıyla yürütülmelidir. Kamusal, bilimsel, laik, cinsiyet eşitlikçi ve anadilinde eğitim için verilen her mücadele, daha adil ve demokratik bir toplumun inşası için atılmış önemli bir adım olacaktır.

Okul öncesinden üniversiteye kadar eğitim sisteminde yaşanan kapsamlı dönüşümler, eğitim alanının aynı zamanda sınıfsal bir mücadele alanı olduğunu bir kez daha göstermektedir. Eğitim ya egemen ideolojinin kontrolünde biat eden bireyler yaratmak için kullanılacak ya da halktan, emekten ve özgürlükten yana bir toplum kurmak isteyenlerin mücadelesiyle yeniden şekillenecektir.